

Fra Krig og Fred

Dansk Militærhistorisk Kommissions
Tidsskrift 2016

Fra Krig og Fred

Dansk Militærhistorisk Kommissions Tidsskrift 2016

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2016
Sat og tryk: Specialtrykkeriet Viborg
Omslag: Donald Jensen, Unisats ApS

Billederne på forsiden af tidsskriftet:

Er hentet fra artiklerne, hvor kilderne er angivet.

Billedet på bagsiden af tidsskriftet:

Dansk Militærhistorisk Kommissions logo:

Det ældste billede af en dansk soldat, landsknægt fra Den Store Garde i Kong Hans' hær under operationerne i Ditmarsken i vinteren 1500. Træsnit fra en skillingsvise.

Om redaktion, udvalg af artikler samt sikring af akademisk originalitet og kvalitet:

- Redaktionen omfatter Michael Hesselholt Clemmesen (ansvarshavende) samt Inge Adriansen.
- Forslag til artikler kommer fra forfatter, medlemmer (se: www.milhiskom.dk) og kommissionens kontaktpersoner på universiteterne (professor Gunner Lind/KU, lektor Claus Bundgård Christensen/RUC, lektor Thomas Wegener Friis/SDU, lektor Iben Fønnesberg-Schmidt/AAU og lektor Niels Wium Olesen/AU).
- Udvalg gennemføres af redaktørerne med nødvendig inddragelse af periode- og områdeviden fra kontaktpersonerne samt kommissionens styrelse og yderligere medlemmer.
- Der indhentes udtalelser af to lektører for hver artikel med henblik på peer review. Lektørerne har hidtil været valgt fra kommissionens medlemskreds og medlemmerne af den svenske søsterkommission, men de kan også vælges uden for disse.
- På grundlag af udtalelserne afvises artiklen eller gennemgår den afsluttende tilpasning på grundlag af udtalelserne i samarbejde mellem forfatter og redaktører.
- Beretningen af Harald Roesdahl har som kildeudgivelse ikke været gennem peer review.

ISSN: 2246-3070

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge overenskomst med Copy-Dan

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

Tlf. 6550 1740
www.universitypress.dk

Indhold

REDAKTØRERNE:	
Forord	7
Bidragyderne	9
CECILIE DAMGAARD CARLSEN & HENRY LIAS BÜCHMANN NIELSEN:	
Waffen-SS på Vestfronten Massakrer på allierede krigsfanger i 1940 og 1944.....	11
<i>Summary</i>	54
FREDERIK HARHOFF:	
Kommentar til Waffen-SS på Vestfronten	56
TOMISLAV DULIĆ:	
Danish Waffen-SS units in Yugoslavia The fighting at Hrastovica and Glina, Autumn 1943.....	63
<i>Summary</i>	93
JAKOB BRINK RASMUSSEN:	
DANBAT/UNPROFOR/UNCRO i samme område et halvt århundrede senere	95
NIELS BO POULSEN:	
Den danske krigsveteran i internationalt lys.....	97
<i>Summary</i>	124
HARALD ROESDAHL	
Beretning om hjemtransporten i maj-juni 1945 til Oslo af de norske officerer i tysk krigsfangenskab.....	126
PETER HERTEL RASMUSSEN:	
Tyske våben og øvrige udrustning i Danmark efter 2. verdenskrig: Ødelæggelse, plyndring eller overtagelse?.....	151
<i>Summary</i>	181

Forord

Dette var ikke planlagt som et temanummer, men det udviklede sig hertil i kraft af de artikler, som blev sendt til tidsskriftet. De belyser krigenes virkninger på mennesker, især tysk krigsførelse under 2. Verdenskrig.

Cecilie Damgaard Carlsens & Henry Lias Büchmann Niensens bearbejdede og fokuserede RUC-speciale-afhandling beskriver og analyserer tre Waffen SS-divisioners mord på krigsfanger på Vestfronten i 1940 og 1944. Målet er at identificere de konkrete forhold i eksemplerne, der var baggrunden for netop disse krigsforbrydelser.

Redaktionen har opfordret en af Danmarks mest erfarne folkeretsjurister, Frederik Harhoff, til bl.a. ud fra sine erfaringer som dommer i krigsforbryderdomstolen for det tidligere Jugoslavien i Haag, at kommentere artiklens indhold og konklusioner.

I den næste artikel, der er skrevet af den svenske historiker Tomislav Dulić, skiftes fokus til SS Regiment Dänemark, der var en enhed i Waffen-SS-division "Nordland". Som i den første artikels 1940-eksempler er der tale om en behandling af reaktioner på tidlige oplevelser i kamp. Fokus er her ikke på krigsforbrydelser, men på de danske SS-veteraners fortællinger om oplevelserne under kampe, der fandt sted under indsatsen i efteråret 1943 mod jugoslaviske partisanenheder i Banija, grænseområdet mellem Kroatien og Bosnien. Gennem beskrivelse af kampene ud fra jugoslaviske kilder sættes de danske veteraners fortællingers unøjagtigheder i relief.

Redaktionen har bedt Jakob Brink Rasmussen i en kort kommentar at erindre læserne om, hvorledes danske FN-soldater 50 år senere var indsat i samme Banija-distrikt i en ikke specielt gennemtænkt fredsbevarende bufferzoneoperation under den første fase af Den Jugoslaviske Borgerkrig.

Niels Bo Poulsens artikel følger udviklingen af veteranbegrebet både generelt og i Danmark fra De Slesvigske Krige til nutiden. Herunder er diskussionen af Waffen SS-veteraners virksomhed af betydning, også på grundlag af hans omfattende forskning på netop dette område, men nok så central er Poulsens konstatering af udviklingen i Danmark i de seneste år.

Begge de to artikler om Waffen SS må ses som inspireret af den nye viden om denne nazistiske hær og det nordiske forskningsfokus på denne, som Niels Bo Poulsen sammen med Claus Bundgaard Christensen og Peter Scharff Smith var med til at opbygge i slutningen af 1990'erne. Det nåede under redaktionen af dette tidsskrift en foreløbig kulmination med deres udgivelse af værket *Waffen SS. Europas nazistiske soldater* i november 2015.

Den fjerde artikel er udgivelsen af en dansk vidneberetning om en lille episode fra oprydningen efter krigen. Den unge danske læge Harald Roesdahl beskrev sine observationer fra den konvoj, der hentede cirka 850 norske officerer, der havde været interneret af tyskerne, hjem til Oslo fra den russiske besættelseszone i forsommeren 1945. Beretningen giver et klart billede af ødelæggelsen af store dele af Tyskland og af de begyndende spændinger mellem sejrherrene i Europa i de uger, hvor de stadig var allierede i kampen mod japanerne i Asien.

Peter Hertel Rasmussen beskriver i den sidste artikel en for Danmark væsentlig og krævende del af oprydningen efter besættelsen, nemlig ødelæggelsen af den store mængde af våben og ammunition, der var efterladt i landet ved det tyske sammenbrud. Den danske hær ønskede at anvende en lille del af disse våben, men det afvistes af den allierede kontrolmyndighed med den begrundelse, at det ville kunne legitimere opretholdelsen af en tysk militær kapacitet. Alternativet, at få rådighed over tysk-erobret fransk og russisk materiel, blev heller ikke tilladt, på trods af at muligheden ikke kunne afvises med samme logik. Artiklen slutter med den erkendelse, at den britiske plyndring af dansk ejendom på de tidligere tyske luftvåbenbaser blev accepteret, fordi Danmark efter krigen var sikkerhedspolitisk afhængig af Storbritannien.

Inge Adriansen, Michael Hesselholt Clemmesen

Bidragydere

Cecilie Damgaard Carlsen

Cand.mag. i historie og kommunikation fra Roskilde Universitet i 2012. Hun har tidligere været PR- og Formidlingsmedarbejder på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot og er nu litteraturformidler på Ballerup Bibliotekerne. Forskningsinteresser omfatter endvidere de danske jøders flugt i 1943.

Henry Lias Büchmann Nielsen

Cand.mag. i historie og kommunikation fra Roskilde Universitet i 2012. Tidligere ansættelser ved Carlsbergs Forskningscenter og Gilleleje Museum, men nu selvstændig. Har de seneste år beskæftiget sig med formidling af Anden Verdenskrig på museer, byvandring og gennem spillefilm. Forskningsinteresser omfatter endvidere de danske jøders flugt i 1943.

Frederik Harhoff

Professor, dr.jur. Ansat på Juridisk Institut ved Syddansk Universitet. Forhenværende dommer ved FN's internationale krigsforbrydertribunal for Det tidligere Jugoslavien.

Tomislav Dulić

Forsker og forstander ved Hugo Valentin-centrum, Uppsala Universitet. Han disputerede i Uppsala med afhandlingen *Utopias of Nation: Local Mass Killing in Bosnia and Herzegovina, 1941-42*. Blandt hans igangværende forskningsprojekter er et om jugoslaviske krigsfanger i Norge 1942-45.

Jakob Brink Rasmussen

Cand.mag. i historie fra Københavns Universitet 2013. Fra september 2014 ansat ved Forsvarsakademiets Center for Militærhistorie, hvor han arbejder med nyere danske militærarkiver og undervisning. Tidligere ansættelser inkluderer Forsvarets Bibliotek.

Niels Bo Poulsen

Chef for Institut for Militærhistorie og Krigsteori på Forsvarsakademiet. Hans specialer er 2. Verdenskrig, nazismen og stalinismen. Blandt hans igangværende forskningsprojekter er et transnationalt studie af krigsveteraners historie.

Harald Roesdahl

Praktiserende læge i Over Tandslet på Als. Død 1994. Deltog i april 1945 i redningsaktionen med 'De Hvide Busser', der hentede fanger fra tyske KZ lejre. Den her trykte beretning om hjemtransport af norske officerer i tysk krigsfangenskab er skrevet i 1983 på grundlag af dagbogsnotater fra maj-juni 1945. Han deltog desuden i en transport af hollandske børn til Danmark i oktober 1945 samt en aktion til Wien i oktober-november 1946.

Peter Hertel Rasmussen

Hovedfagseksamen i historie 1975 fra Københavns Universitet med speciale i dansk udenrigspolitik 1812-13. M.A. i "War Studies" fra King's College, London, 1977. Ansat i Udenrigsministeriet fra 1979 til 2013. Er som led i en forskningskontrakt med Institut for Militærhistorie og Krigsteori på Forsvarsakademiet ved at udarbejde en monografi om Den danske Brigade og Det danske Kommando i Tyskland fra 1947 til 1958.